ХЫПАР

Чăваш ачисен хаçачĕ

Тантăш

6 +

18 (4484) №, 2016, май (çу), 12
1931 çулхи январĕн (кăрлачăн) 12-мĕшĕнче тухма тытăннă

Хакĕ ирĕклĕ
Индексĕ: 54802

ХАСТАРСЕМ

Уйрăлми тăватă тус

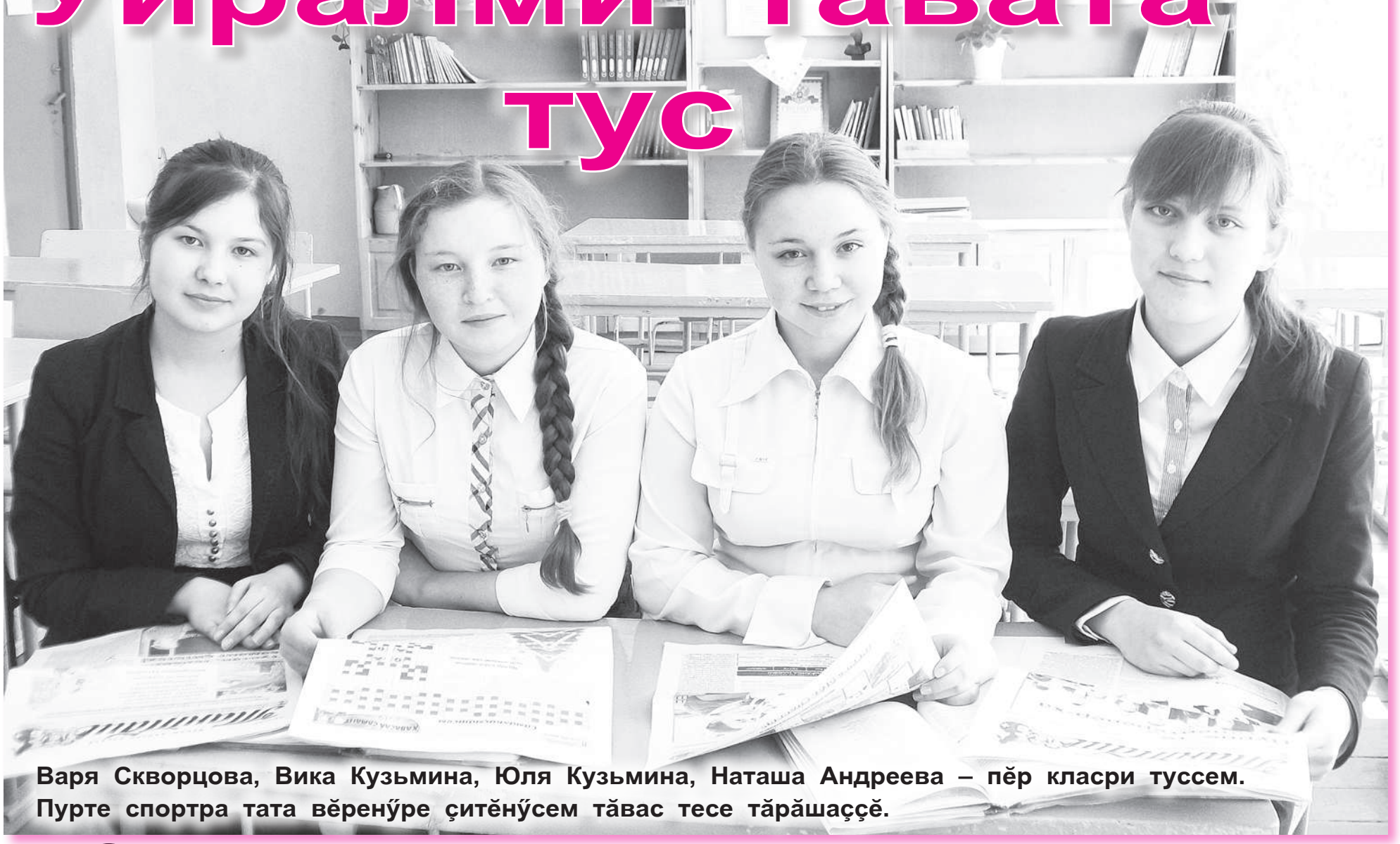

Варя Скворцова, Вика Кузьмина, Юля Кузьмина, Наташа Андреева – пĕр класри туссем. Пурте спортра тата вĕренӳре çитĕнӳсем тăвас тесе тăрăшаççĕ.

– Çавăн пекех мана питĕ-питĕ футбол, волейбол вăййисем килĕшеççĕ. Туссемпе яланах мечĕк хыççăн хăвалатпăр. Уйрăмах çулла урамри ăмăрту кăмăла çĕклет. Бокс та кăмăла каять, анчах ку енĕпе секци тавраш çукран пултарулăхăма аталантарма май килмест. Хăй вăхăтĕнче атте те спортпа вăйлă пулнă, – тет мал ĕмĕтлĕ Варя Скворцова.

– Варя пекех, эпĕ те футболшăн, волейболшăн тунсăхлатăп. Çавăнпа физкультура урокĕсене чăтăмсăррăн кĕтетĕп. Стадиона тухсан хама çил ачи пек туятăп. Хирĕç вылякансенчен мечĕк туртса илсе хапха еннелле ыткăнатăп, – йăл кулса пуплет Вика Кузьмина.

– Юрра-ташша юратнăранах «Шăпчăксем» ансамбле кăмăлтанах çӳретĕп. Ăна Галина Геннадьевна Степанова ертсе пырать. Пултарулăхне кура эпир те ун пек пулма тăрăшатпăр. Ӳкерес туртăм та пысăк. Çын сăнне сăнӳкерчĕке пăхса кăларатăп. Уйрăмах шурă хут çине çут çанталăка сăнлатăп. Унăн кашни вăхăчĕ хăйне евĕр илемлĕçке. Куçа илĕртекен вăрман-ката, емешĕл уй-хирпе çаран, хĕвел шевлипе йăлтăртатакан пĕве-кӳлĕ, таврана çутăлăх парнелекен уйăхпа çăлтăрсем кирек кам чунне лăпкăлăх парнелеме пултарнине пурте пĕлетпĕр. Авă, писательсемпе поэтсем те ытларах çут çанталăка сăнлаççĕ. Кĕнекери сăнарсем, йывăç-курăкпа, хурт-кăпшанкăпа е çил ачисемпе калаçнине кам вуламан-ши? – шухăша кайса сăмах çăмхине сӳтет Наташа Андреева.

Суякан, икĕ питлĕ тата сăмаха çилпе вĕçтерекене пĕрре те кăмăлламасть Наташа. Çавăнпа полици ĕçченĕ пулас шухăш канăç памасть ăна.

Юля Кузьмина сăвва илемлĕ вулама ăста. Ăмăрту-конкурсра яланах малти вырăна йышăнать. Юратнă поэт – Сергей Есенин. Унăн тарăн шухăшлă сăвисен кĕнекине кирек хăш та вăхăтра та алла илме тăрăшать.

– «Шăпчăксем» ансамбле çӳрени те кăмăла çĕклет. Ара, эпир кирек хăш ăмăртуран та çĕнтерӳпе таврăнатпăр вĕт! Маншăн юрă-ташă – чун уççи. Юрламасăр, ташламасăр пурăнаймастăп эпĕ, – пĕтĕмлетет хăй шухăшне хастар пике.

Туссем ĕнтĕ çуллахи каникула чăтăмсăррăн кĕтеççĕ. Çитменнине кантăкран кĕрекен хĕвел шевли кашни кун урама тухма йыхрав тăвать...

Элиза ВАЛАНС.

Комсомольски районĕ,
Çĕнĕ Мăрат.

Çырăнтару – 2016

"Хыпар" Издательство çурчĕн кăларăмĕсене йӳнĕ хакпа çырăнтараççĕ

ÇУ 12–22: вунăкунлăх акци

"ХЫПАР" – 669 тенкĕ те 66 пус (индекс В4800)
"ХЫПАР-эрнекун" – 309 тенкĕ (индекс В8353)
"ТАНТĂШ" – 240 тенкĕ те 18 пус (индекс В4802)
"ТЕТТЕ" журнал – 135 тенкĕ те 18 пус (индекс В3771)
"САМАНТ" журнал – 170 тенкĕ те 64 пус (индекс В3208)

Тĕрлĕрен: вула та пĕл

Ăнăçлисем Раççей конкурсĕнче тупăшĕç

Нумай пулмасть МЧС тытăмĕнчи Пушар хуралĕн çулталăкне халаллана «Неопалимая Купина» Пĕтĕм Раççейри ача-пăчапа çамрăксен пултарулăх конкурсĕ вĕçленчĕ. Вăл Раççей МЧСĕн республикăри тĕп управленийĕ, ирĕклĕ пушар обществи тата ЧР Вĕренӳ министерстви пулăшнипе иртнĕ.

Конкурса республикăри вăтам тата интернат шкулсенче, ӳнер студийĕнче, пултарулăх çуртĕнче вĕренекенсем хутшăннă. Тӳресем пурĕ 200-е яхăн ӳкерчĕк, алă ĕçĕ, макет пăхса тухнă. Ĕçсене виçĕ номинацире хакланă: илемлĕ ӳнер пултарулăхĕ, декорацип ĕçлев пултарулăхĕ, пултарулăхăн техника тĕсĕсем. Вĕсене ачасемпе çамрăксен ӳсĕмне кура 6-10, 11-14, 15-18 çулсенчисене уйрăммăн тишкернĕ.

Çĕнтерӳçĕсене Шупашкарти Çеçпĕл Мишши ячĕллĕ çамрăксен театрĕнче чысларĕç. Вĕсем 69-ăн, унсăр пуçне ушкăнпа хатĕрленĕ виçĕ ĕç те малти вырăна тухрĕ. Хастарсенчен хăшĕ-пĕринпе паллашар.

«Декорацип ĕçлев пултарулăхĕ» номинацире 15-18 çулсенчисен хушшинче Çĕмĕрле районĕнчи Мăн Улхаш шкулĕнче 9-мĕш класра вĕренекен Никита Федоров /ертӳçи – Л.В. Федорова/ 1-мĕш вырăн çĕнсе илчĕ. Вăл пластмасса савăтсемпе хытă хутран пушар хуралĕн самолечĕн макетне ăсталанă.

– Конкурс валли интереслĕ те хăйне евĕрлĕ япала хатĕрлеме шут тытрăм. Тĕллеве кĕске вăхăтрах пурнăçларăм. Манăн ĕç çĕнтерӳçĕсен йышне кĕнишĕн питĕ хĕпĕртетĕп, тăрăшни сая каймарĕ, – пĕлтерчĕ МЧС ĕçченĕсем ирттерекен тупăшусене çулсеренех хастар хутшăнаканскер.

Унăн ентешĕ 8-мĕш класри Ксения Медведева çак номинацирех 11-14 çулсенчи ачасен хушшинче 1-мĕш вырăна тухрĕ. Хĕрачан «Виçĕ сысна çури» юмах тăрăх «Ачасемшĕн шăрпăк – вăйă мар!» тăварлă чустаран хатĕрленĕ ĕçĕ пур енĕпе те пысăк хака тивĕç пулчĕ.

Вăрмар районĕнчи Энĕшпуç шкулĕнче 7-мĕш класра вĕренекен Катя Васильевăпа 5-мĕш класри Кристина Николаева 1-мĕш тата 3-мĕш вырăнсене çĕнсе илчĕç. Катя «Пултарулăхăн техника тĕсĕсем» номинацире пушар хăрушсăрлăхĕ тематикипе пуçватмăшпа стенд хатĕрленĕ. Ку ĕçре ăна Оксана Николаевна Васильева ертӳçĕ пулăшса пынă. Стенд çинче – хăйсен ентешĕсен, вут-кăварпа хастар кĕрешсе пуç хунă пушарнăйсен сăнӳкерчĕкĕсем. «Вĕсен ячĕсене пирĕн яланах асра тытмалла», – палăртрĕ хĕрача.

Кристина çак номинаци валлиех «Йăл кулсам, çăлавçă» видеоролик хатĕрленĕ. Унта пушарнăй пурнăçĕнчен илнĕ тĕрлĕ саманта сăнланă. «Йывăр ĕç кунĕ хыççăн киле таврăнсан кăшт каннă вăхăтра пăхма видеоролик хатĕрлес кăмăл çуралчĕ, – ăнлантарчĕ Кристина ĕçĕпе паллаштарса. – Кăмăла çĕклеме хаваслăрах сăнӳкерчĕксем те кĕртме тăрăшрăм».

Конкурсри кашни ĕç хăйне евĕрлĕ те илемлĕ, ăнăçлă. Вĕсене чунтан тăрăшса туни туйăнать. Чи лайăххисене Раççейри конкурсра тупăшма Мускава ăсатĕç.

Нина ЦАРЫГИНА.

Асра юлакан самант

Ачалăх – асра юлакан самант. Час-часах аслисенчен: «Ачалăх мĕн тери илемлĕ вăхăт!» – тенине илтетĕн.

Паян эпĕ ачалăх самантĕнче пурăнатăп. Мĕншĕн «самантĕнче»-ха? Çак асамлă вăхăт сисмесĕрех иртет-çке. Выляса-кулса, савăнса кунран кун иртнине те асăрхамастпăр. Часах пирĕн урăх пурнăç пуçланĕ: экзаменсем тытмалла, ĕçе вырнаçмалла, çемье çавăрмалла… Çавăн чухне çеç эпир ачалăх хыçа юлнине ăнланса илĕпĕр.

Юлташсемпе тантăшсене çак ырă та çутă вăхăта усăллă ирттерме сĕнетĕп.

Лена ИВАНОВА.

Етĕрне районĕ,
Кивĕ Тинкеш шкулĕ.

Çĕнтерсен мачча çӳллĕш сикме хатĕр

Йăл кулăллă Андрей Сыкин... Çав тери сăпайлă, ырă кăмăллă, «5» паллăсемпе çеç вĕренет, çут çанталăка чунтан юратать. Кăçал çиччĕмĕш класран вĕренсе тухать вăл.

– Ку таранччен нихăçан та, никама та кӳрентерни пулман унăн. Çын çине сассине хăпартмасть. Кирек камран та ун пирки ыррине çеç каланине илтме пулать. Пĕлесчĕ сирĕн, хĕрачасем епле хисеплеççĕ ăна! Ара, Андрей пек хастара епле кăмăлламăн? «Пирĕн Андрей маттур та пултаруллă, вăл темле сăлтава пула шкула килеймесен – унсăр тунсăх та кичем. Районти, республикăри олимпиадăсенчен çĕнтерӳпе таврăнсан эпир хĕпĕртенипе мачча çӳллĕш сикме хатĕр», – теççĕ. Вĕренӳре лайăх ĕлкĕрсе пыраканскертен тус-юлташĕ час-час пулăшу ыйтать. Хирĕçлемест вăл. Май килнĕ таран вĕсене çăмăллăх туса паратех, – ыррине çеç калаççĕ Андрей пирки шкулти педагогсем те.

Андрей вăрçă çинчен кĕнекесем шĕкĕлчеме юратать. Вуласа тухсан кирек кама унăн содержанийĕпе паллаштарать. Паян та авă тусĕсемпех вăл. Калаçать те, калаçать. Пĕр чарăнми, пĕр ывăнми.

– Фронтри пурнăç кашниншĕн вăрăм пулнă. Сехетпе те, кунпа та шутласа кăларма хĕнтерех. Сахал-и, нумай-и – тăватă çула яхăн. Тăван çĕршывăн телейлĕ кун-çулĕшĕн çапăçса пирĕн салтаксем нумай терт-нуша курнă, – терĕ те юлашкинчен шухăша путрĕ.

Унтан ассăн сывларĕ. Сăмахĕ пĕтрĕши вара, мĕн вуланине йăлтах каларĕши?.. Тем асне килчĕ-ха. Куçĕ пăхать хăйĕн, анчах çывăхра ларакансене курассăн туйăнмасть. Унтан, ыйхăран хаваслăн вăранса кайнă пек, куçĕ йăлтăртатрĕ, вара юнашар вырнаçнисене выляса та йăл-йăл кулса кăтăкласа илчĕ.

– Мăн мăн асаттесемпе кукаçисем, асаннесемпе кукамайсем нимĕçсене тĕп туса пире телейлĕ пурнăç парнеленĕ. Çавăнпа ак паян та хаваслă эпир. Вылятпăр, кулатпăр, кăмăлпа шкулалла чупатпăр. Атте-анне çунатти айĕнче лăпкă пурăнатпăр. Час-часах тӳпене ялтăртатса хĕвел шуса тухать авă. Чи кăмăлли – ăшшине пурин çине те пĕр пек сапалать. Тата мĕн кирлĕ пире кунтан ытла? Сывлăх çеç пултăрччĕ, ытти йăлтах хамăртан килет. Пурнăçăн анлă сукмакĕпе тĕрĕс-тĕкел çеç утасчĕ, – терĕ Андрей.

Луиза ВАСИЛЬЕВА.

Улатăр районĕ,
Кивĕ Эйпеç.

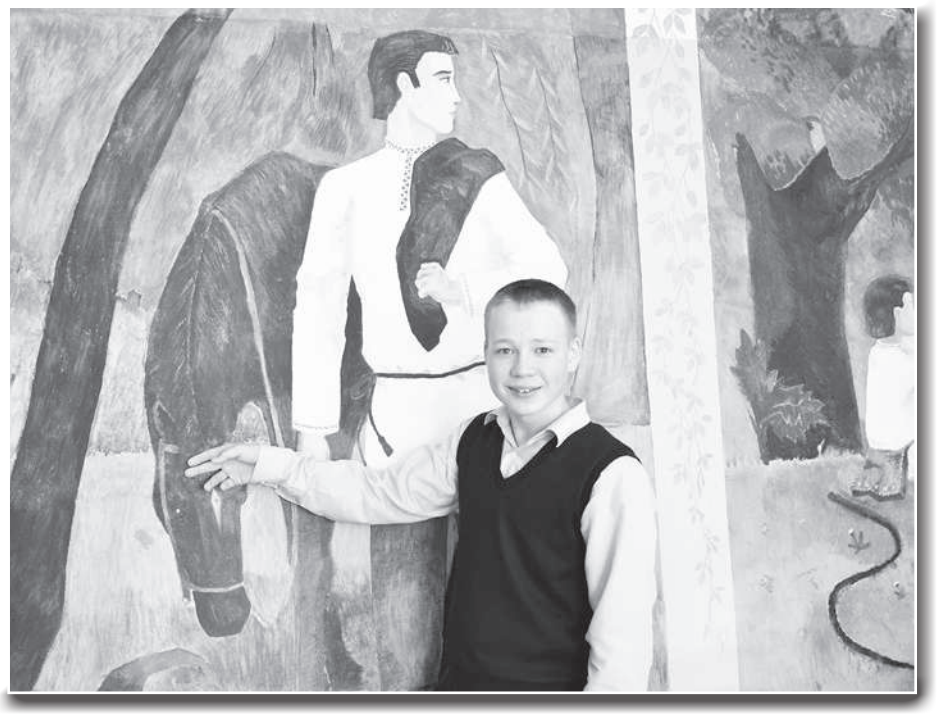

Тантăш
чăваш ачисен хаçачĕ

● УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ
Чăваш Республикин Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерстви; Чăваш Республикин Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерствин «Хыпар» Издательство çурчĕ» Чăваш Республикин хăй тытăмлă учрежденийĕ.

● ХАÇАТ ИНДЕКСĔ:
54802 - (çур çула) – Чăваш Республикинче

● Редакципе издатель адресĕ:
428019, Чăваш Республики,
Шупашкар хули, И. Яковлев пр., 13.

● "Хыпар" Издательство çурчĕ" АУ техника центрĕнче калăпланă. "Чувашия" ИПК" АО типографийĕнче пичетленĕ.
428019, Чăваш Республики,
Шупашкар хули, И. Яковлев пр., 13.

● "ЧУВАШИЯ" ИПК" ДИРЕКТОРĔ:
Тел.: 64-24-01

● ДИРЕКТОР - ТĔП РЕДАКТОР
М.М.АРЛАНОВ

● ТЕЛЕФОНСЕМ
директор-тĕп редактор: 56-00-67
редактор, çырусемпе
тата юнкорсемпе ĕçлекен пай: 28-83-86
шкул ачисен пайĕ: 28-85-69
спорт тата экологи пайĕ: 56-11-80
право, кăмăл-сипет пайĕ: 28-83-89
факс: (8352) 28-83-70
бухгалтери: 28-83-64

● РЕДАКТОР
В.ФЕДОРОВ

● НОМЕР ВУЛАВÇИ
Л.ВАСИЛЬЕВА

● КАЛĂПЛАВÇĂ
Н.ПЕТРОВА

● ЭЛЕКТРОН АДРЕС:
e-mail: tantas@list.ru

● ТИРАЖ
1290 экз.

● ЗАКАЗ
№ 1612
Пичете çу уйăхĕн 11-мĕшĕнче алă пуснă.

● ПИРĔН САЙТ:
www.hypar.ru

Газета «Тантăш» («Ровесник») зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций (Роскомнадзор) – свидетельство о регистрации СМИ ПИ № ТУ21-00306 от 10.12.13 г.

Ⓟ паллăпа реклама материалĕсене палăртнă

Пичете графикпа 15 сехетре алă пусмалла, 14 сехет те 00 минутра алă пуснă.

Аслă Çĕнтерӳ уявне пĕтĕм халăх чаплăн паллă турĕ. Хĕвеллĕ те янкăр тӳпе уявсен уявне пухăннă кашни çын чунчĕринче мăнаçлăх туйăмĕ çуратрĕ. Тăван çĕршыва ирсĕр тăшманран ирĕке кăларнă, фашиста тĕп тунă ветерансене саламланипе пĕрлех ăшă çанталăк та хăйĕн лăпкă пăшăлтатăвлĕ çилĕпе вĕсене савăнтарчĕ. Хисеплĕ ветерансем ачисемпе, мăнукĕсемпе, мăнукĕн мăнукĕсемпе пĕрле пулса праçникре çамрăк ăрăва телейлĕ пурнăç парнеленишĕн хĕпĕртерĕç. Шел, хаяр вăрçă вăхăтĕнче Аслă Çĕнтерĕве çывхартнисен шучĕ кунсерен чакса пырать. Упрасчĕ вĕсене! Ăшă сăмахпа та пулин чĕрисенче хаяр вăрçă хăварнă нихăçан сипленми суранĕсене çăмăллатма тăрăшасчĕ! Чыс та мухтав Çĕнтерĕве çывхартнисене!

Çĕнтерĕве халалласа

Аслă Çĕнтерӳ пулнăранпа 71 çул çитрĕ. Çак уява халалласа шкулта нумай тĕрлĕ мероприяти йĕркелерĕç. Çăмăл атлетсем те кроса тухса хăйсен спортри çитĕнĕвĕсемпе паллаштарчĕç. Пур вĕренекен те хутшăнчĕ унта. Тĕрлĕ дистанцире ăмăртрĕç çамрăк спортсменсем.

Кĕçĕн класра вĕренекенсем хушшинче Вика Матьяновăна çитекен пулмарĕ. Вăл пĕрремĕш вырăна тухса пурне те савăнтарчĕ. Иккĕмĕш класри Ульяна Тятькова вара иккĕмĕш вырăнпа туссен ăшă сăмахне илтме тивĕçрĕ.

Арçын ачасенчен Кирилл Кудрганов чи маттурри пулчĕ. Стас Ухтеринов тата Даниил Васильев иккĕмĕшпе виççĕмĕш вырăнсене пайларĕç.

Çĕнтерӳçĕсене пурне те Тав хучĕсемпе тата парнесемпе хавхалантарчĕç.

Аслă Çĕнтерĕве халалланă кросс ăнăçлă иртнишĕн кашни савăнчĕ.

Ульяна АНДРЕЕВА,
3-мĕш класс вĕренекенĕ.

Шупашкар районĕ, Ишек шкулĕ.
САНӲКЕРЧĔКРЕ: эпир старта хатĕр!

Куççульпе аса илчĕç

Кадетсем мĕнпур çамрăк пекех Тăван çĕршыва ирсĕр тăшманран хăтарнă ветерансемпе мухтанаççĕ. Уявра Шупашкарти 14-мĕш кадет шкулĕн 1 «в» класс вĕренекенĕсем çĕнтерӳçĕсемпе тĕл пулчĕç. Леонид Ефимович Ефремов тата Апполинария Ивановна Ефремова çамрăксене кăмăлпа йышăнчĕç. Вăрçă çулĕсене аса илчĕç, хăрушă кунсене тепĕр хутчен куç умне кăларчĕç. Леонид Ефимович нумай орденпа медале тивĕçнĕ. Ачасене кашнине мĕншĕн пани çинчен каларĕ. Кадетсем нумай çĕннине пĕлчĕç ветерансем патĕнче. Вĕсен кашни ыйтăвне туллин хуравлама тăрăшрĕç хисепе тивĕçлисем. Куççульпе аса илчĕç хăрушă кунсене. «Текех вăрçă нихăçан та ан пултăрччĕ», – тесе уйăлчĕç икĕ ăру çыннисем.

Калиса ЯКОВЛЕВА,
вĕрентекен.

Шупашкар,
14-мĕш кадет шкулĕ.
САНӲКЕРЧĔКРЕ: ветеранпа – асăнмалăх сăнӳкерчĕк.

«Çар открытки» акци пĕтĕмлетĕвĕ

Тăван çĕршывăн Аслă вăрçинче çĕнтернĕренпе 71 çул çитнине халалласа ЧР ачасемпе çамрăксен библиотеки ака уйăхĕн 20-мĕшĕнчен пуçласа çу уйăхĕн 9-мĕшĕччен «Çар открытки» акци ирттерчĕ.

Çуркуннепе пĕрле кашни киле, кашни çемьене Çĕнтерӳ уявĕ килсе кĕрет. Тăван çĕршывăн Аслă вăрçин асаплă çулĕсем пирĕнтен инçерех те инçерех юлса пыраççĕ. Анчах çав çулсен тискерлĕхне курнă мăн асаттесемпе асаннесем çинчен нихăш çемье те манмасть. Тăван çĕршывшăн çапăçса пуç хунисене, вăрçăпа тыл ветеранĕсене çынсем асрах тытаççĕ.

Республика акцине Элĕк, Патăрьел, Красноармейски, Хĕрлĕ Чутай, Пăрачкав, Вăрмар, Çĕрпӳ, Шупашкар, Шăмăршă, Етĕрне, Елчĕк районĕсенчи; Канаш, Çĕмĕрле, Шупашкар хулисенчи вулакансем, вĕрентекенсемпе библиотекарьсем хутшăнчĕç – пĕтĕмпе 350 çын 400 ытла открытка хатĕрленĕ.

Акцире Шупашкарти 106-мĕш «Кораблик» ача садне çӳрекенсем /воспитателĕсем – Юлия Иванова тата Наталья Козловская/, «Эпĕ асамçă мар-ха, вĕренетĕп кăна» клуб хастарĕсем /ертӳçи – Татьяна Терентьева/, 49-мĕш шкулти 7-мĕш класс вĕренекенĕсем /вĕрентекенĕ – Людмила Никифорова/, 37-мĕш шкулти 1-2-мĕш класс ачисем /вĕрентекенĕ – Алевтина Кузьмина/, 17-мĕш шкулти 3-мĕш тата 7-мĕш класс вĕренекенĕсем /вĕрентекенĕ – Ираида Павлова/, Экономикăпа технологи колледжĕн студенчĕсем /преподавателĕ – Светлана Шарова/, 36-мĕш шкул вĕренекенĕ Дима Шангараев, Куславкка районĕнчи Тĕрлемес салинчи «Василек» ача сачĕн воспитателĕ Ольга Сидоркина тата Шупашкар хулинчи çамрăксен правительствин ĕçченĕсем палăрчĕç.

Пур открыткăна та Чăваш ӳнер музейĕн хальхи искусство центрĕнче, Шупашкарти Калинин районĕнчи халăха социаллă пулăшу паракан центрта, Трактор тăвакансен культура керменĕнчи уяв концертĕ умĕн, вăрçă ветеранĕсене тата тыл ĕçченĕсене, Ленинград блокадине тӳссе ирттернисене, фашист тыткăнне лекнисене тата вăрçă ачисене парнеленĕ.

Ветерансен тав сăмахĕсем библиотека ĕçченĕсене татах та хавхалантарчĕç. Акцие хутшăнакансен сăмахĕсене илсе парас килет: «Эпир ас тăватпăр, юрататпăр, хаклатпăр!!!», «Чун-чĕререн Сире çирĕп сывлăх, вăрăм ĕмĕр, çывăх çынсен пулăшăвĕпе тимлĕхне сунатпăр! Сирĕн çемьере яланах тăнăçлăхпа ăнăçу хуçалантăр». Тавах сире пуç çийĕнчи лăпкă тӳпешĕн!!!

Татьяна ЗАХАРОВА.

Пĕрремĕш хут парада!

Аслă Çĕнтерӳ кунне халалласа Шупашкарти Хĕрлĕ лапамра ирттернĕ çак парад республика историне ылтăн тĕспе çырăнса юлчĕ. Кунта иккĕмĕш хутчен шкул çулне çитмен ачасемпе çамрăк çарçăсем хутшăнчĕç. Унта 106 ача садĕнчен пин çура яхăн арçын ачапа хĕрача, юнармеецсен 59 ушкăнĕ утса тухрĕ. Вĕсен ашшĕ-амăшне, ветерансене Чăваш Республикин Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев тата хула пуçлăхĕ Леонид Черкесов ăшшăн саламлăрĕç.

Пирĕн халăх историне çĕнĕрен пачах урăхлатса çырма шухăшланисен ĕмĕчĕ пурнăçланманнине пĕлтерчĕ. Республика Пуçлăхĕ Михаил Васильевич Игнатьев. Раççейре Тăван çĕршывшăн тăшмана хирĕç кар тăнисем пирки пурте пĕлнине тепĕр хутчен каларĕ. Çавăн пекех вăл маттур ачасем çитĕнтерекен ашшĕ-амăшне чĕререн тав турĕ.

Парада Шупашкарти 106-мĕш «Кораблик» ача сачĕн воспитанникĕсем уçрĕç. Вĕсем хыççăн ытти ачасем, çамрăк çарçăсем сумлăн та патваррăн утрĕç.

Тăван çĕршывăн пулас патриочĕсем çак парадра кăна мар, ытти мероприятире те маттур пулни питех те савăнтарать. Парада Раççейри ача-пăча полици академийĕн ĕçченĕ отставкăри полковник Сергей Чехов ертсе пычĕ. «Пирĕн çамрăк ăру компьютер умĕнче ларса çеç вăхăта иртермест, нумай олимпиадăра, ăмăртура пултарулăхĕпе палăрать». Çакăн çине уйрăмах пусăм туса каларĕç пухăннисем.

Парад хыççăн çамрăк ăру Республика Пуçлăхĕпе асăнмалăх сăн ӳкерĕнчĕ.

Олег МАЛЬЦЕВ сăнӳкерчĕкĕ.

ЧИТЕРУК
Хĕр-упраç страници

●АННЕНЕ ПУЛĂШАТĂП

Хăвăрт «беляш»

Чуста валли:
2 стакан йӳçĕтнĕ сĕт,
çур чей кашăкĕ апат соди, тăвар, сахăр, çăнăх кирлĕ.
Ăшĕ валли:
аш арманĕпе авăртнă какай,
ыхра,
сухан,
тăварпа пăрăç,
кăштах апат соди тата сахăр кирлĕ.

Йӳçĕтнĕ сĕте 28-30 градус таран ăшăтмалла. Апат соди, тăвар, сахăр хушса пăтратмалла. Хыççăн пĕчĕккĕн-пĕчĕккĕн çăнăх ямалла. Чуста икерчĕ валли хатĕрленĕ пекрех пулмалла: ытла çăра та, шĕвĕ те мар. Какая вĕтетнĕ ыхрапа, суханпа тата тăвар-пăрăçпа хутăштармалла. Ăна чустапа пĕр пек виçепе илсе пĕрлештермелле. Лайăх пăтратнă хыççăн çу янă хĕртнĕ çатмара ăшаламалла.

Мексиканла хатĕрленĕ рагу

Çимĕç валли:
500 грамм шăмминчен уйăрнă чăх какайĕ,
2-3 помидор, пылак пăрăç, кишĕр,
350 грамм консервланă куккурус,
çаван чухлех хĕрлĕ шалça пăрçи /фасоль/,
2 пуç сухан,
тăвар,
ыхра,
ӳсен-тăран çăвĕ,
вĕтетнĕ Чили пăрăçĕ кирлĕ.

Сухана çурма çаврашкаласа, кишĕре тăваткалласа ваклăр. Пылак пăрăça вăрринчен тасатса улăм пĕрчи евĕр турăр. Помидора вăтам татăксем туса касăр. Çимĕççене çу янă хĕртнĕ çатмара ăшалăр. Хыççăн шывне сăрхăнтарнă консервланă куккуруспа шалça пăрçине хушăр. Тăварпа чей кашăкĕн иккĕ виççĕмĕш пайĕ чухлĕ Чили пăрăçĕ, вĕтетнĕ ыхра ярса пăтратăр.

Пысăках мар татăксене вакланă чăх какайне те пахчаçимĕççемпе пĕрлештерĕр. Савăта хупласа вунă минут пăшăхлăр. Апачĕ тутлă пултăр!

Сĕнӳсем

◆Яшка пĕçернĕ чухне ыхрана юлашкинчен ямалла. Хатĕр яшкаран лавр çулçине кăларма ан манăр.

◆Катлет валли хатĕрленĕ какая çăмарта вырăнне çĕрулми крахмалĕпе хутăштарма юрать. Çур килограмм аш валли икĕ кашăк крахмал кирлĕ.

◆Томат пастине сивĕтмĕше лартас умĕн çиеле кăштах ӳсен-тăран çăвĕ ярăр. Ун пек вăл пăнтăхмĕ.

◆Хуппипе пĕçернĕ пахчаçимĕçе кăштах сивĕ шывра тытсан тасатма çăмăлрах пулать.

◆Макарон пиçекен савăта пĕр чей кашăкĕ ӳсен-тăран çăвĕ хушăр – çимĕççем пĕр-пĕрин çумне çыпăçмĕç.

◆Сĕте эмаль витнĕ савăтра вĕретмелле мар.

◆Çăмарта шуррине алюмини савăтра лăкасан ăна тĕксĕм тĕс çапать.

◆Пур апат-çимĕçе те пиçес умĕн çеç тăвар хушмалла.

●ХАМĂР ХУШĂРА

Мĕне пĕлтерет-ши тĕлĕк?

Тепĕр чухне кăсăклă та хăйне евĕрлĕ тĕлĕк куратпăр. Унăн пĕлтерĕшне ăнланма та кăткăсрах. Çакна ансатлатас тĕлĕшпе тĕлĕке кĕнĕ хăш-пĕр япалан вăрттăнлăхне уçăмлататпăр.

Тĕлĕкре чей ĕçни пурнăçри пăтăрмахсене, ĕç-хĕл аталанăвĕ вăрахланнине пĕлтерет. Чей пĕçерни – юлташсемпе тĕл пуласса. Вăхăта кăмăллă, анчах усăсăр ирттеретĕр.

Ӳкерчĕк хайлакан ӳнерçе куртăр-тăк – кăмăллă çынпа паллашатăр. Художник вырăнĕнче эсир-и? Апла çывăх вăхăтрах тĕллевсене пурнăçлама май тупăнĕ.

Тортпа сăйлании – хăнана йыхравласса. Унта апачĕ те, пухăннисем те чаплă, илемлĕ пулĕç.

Телефон курни е вăл шăнкăртатнине илтни палăртнă тĕлпулу шухăшланинчен пĕлтерĕшлĕрех пулассине асăрхаттарать. Телефонпа шăнкăравларăр-тăк, пăшăрхантаракан ыйтăва татса парасси иккĕленӳллĕ.

Палăк – ĕç ăнăçлă пурнăçланасса. Кăмăллă улшăнусем кĕтеççĕ.

Вăрманти уçланкăри тăнăç кӳлĕ – çывăх вăхăтрах шанчăклă тус тупасса.

Шăши курни асăрханмаллине пĕлтерет. Юлташсен хушшинче сире ăмсанаканни, усал сунаканни пур.

●ИЛЕМ КĔТЕСĔ

Çӳç çăра пултăр тесен

Сайра çӳçе хулăнлатма килте хатĕрленĕ маскăсем пулăшаççĕ. Вĕсем «çывăракан» çӳç тымарĕсене /волосяная луковица/ вăратаççĕ. Çавăн йышши маскăсенче юн çаврăнăшне лайăхлатмалли япаласем пулмалла. Сăмахран, горчица порошокĕ, пăрăç настойки, сухан, тăвар, пыл.

Хăш-пĕр маска рецепчĕпе сире те паллашма сĕнетпĕр. Икĕ çăмарта саррине вĕтетнĕ хĕрлĕ пăрăçпа лайăх хутăштарăр. Пуçа типтерлĕн сĕрсе 40 минут тытăр. Хыççăн лайăх çуса ярăр та çӳçе ятарлă бальзам сĕрĕр.

Пĕр кашăк типĕ горчица порошокне пĕр çăмарта саррипе, пĕр чей кашăкĕ сахăрпа тата пĕр кашăк йӳçĕтнĕ сĕтпе е хăймапа пĕрлештерсе лайăх пăтратăр. Хутăша пуçа сĕрĕр. Алшăллипе чĕркĕр те 15 минут тытăр. Маска ӳте кăштах пĕçертме пултарать. Çакна чăтаймасан çӳçе палăртнă вăхăтран маларах çуса тасатăр.

●ĂСТА АЛĂ

Хамăр алăпа – илемлĕ сулă

Пластик савăтран интереслĕ капăрлăхсем хатĕрлеме пулать. Сăмахран, хитре, витĕр курăнакан, çутă тĕслĕ сулă. Ăна ăсталама пушă пластик савăт, линейка, маркер, хачă, фломастер /ун ăшĕнчи сăрра вĕрсе кăларма тивет/, спрей евĕрлĕ акрил лакĕ, канцеляри çĕççи, утюг кирлĕ.

Линейкăпа тата маркерпа усă курса

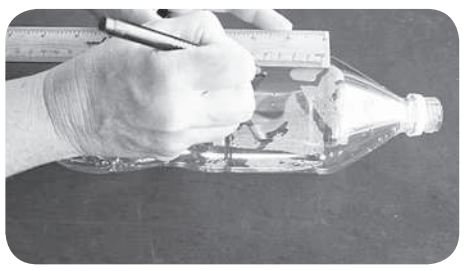

пластик савăт çинче сулă сарлакăшне паллă тăвăр. Канцеляри çĕççипе е çивĕч

хачăпа ункă касса кăларăр.

Ĕç вырăнне кирлĕ мар хут сарăр та

хатĕр çаврашкана унта куçарăр. Хăвăра килĕшекен тĕслĕ фломастер илĕр. Сăррине вĕре-вĕре ункăн шал енне сăрлăр.

Сăрра акрил лакĕпе сирпĕтсе çирĕ-

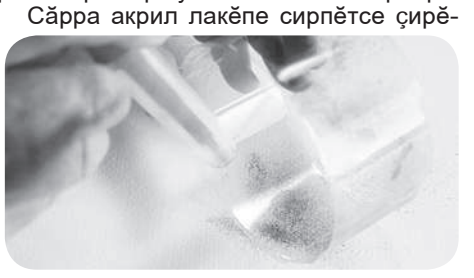

плетĕр.

Хыççăн утюга «иккĕ» режим çине

лартса хĕртĕр. Пластик унка утюг тĕпĕ çумне тытса, тĕрлĕ еннелле çавăрттарса хĕррисене кăштах ирĕлтерсе лапчăтăр.

Пластик сивĕнсен сулă хатĕр.

Страницăна Нина ЦАРЫГИНА (тел. 56-11-80) хатĕрленĕ.

КАЛАРӐШСЕМ

◊Эсӗ чечеке – пӗртен-пӗрскере, урӑх нихӑш ҫӑлтӑр ҫинче те ҫукскере – юрататӑн пулсан ҫакӑ ҫителӗклӗ: тӳпене пӑхатӑн та хӑвна телейлӗ туятӑн. «Таҫта манӑн чечекӗм пур», – тесе савӑнатӑн.

◊Тен, ҫак тӗнчере эсӗ этем кӑна пуль, анчах такамшӑн эсӗ – пӗтӗм тӗнче.

◊Суя юрату вӑл – юратма пӗлменни мар, тӳрккеслӗх.

◊Юрату ӑнӑҫу пекех – хӑйӗн хыҫҫӑн чупнине кӑмӑлламасть.

◊Эпир пурнӑҫа мӗншӗн юрататпӑр? Ҫук, пурӑнма хӑнӑхнӑшӑн мар, юратма хӑнӑхнӑшӑн.

◊Юратушӑн уйрӑлу – ҫулӑмшӑн ҫил пекех: пӗчӗк юратӑва сӳнтерет вӑл, пысӑккине тата вӑйлатса ярать.

◊Эсӗ юратаканни тата сана юратаканни – пӗр ҫын мар.

◊Юрату – пӗчченлӗхрен тармалли чи ӑнӑҫлӑ меслет.

◊Сана юратаҫҫӗ пулсан эсӗ ним пирки те иккӗленместӗн. Хӑв юратнӑ чухне вара иккӗленӳ хӑех ҫуралать.

◊Эсӗ чӑннипех юрататӑн пулсан юлташусем кун пирки мӗн каланине те илтместӗн.

◊Хӗрсем «юрататӑп» сӑмаха шӑппӑн тата пӗр илемлетмесӗр каланӑ чухне кӑна ӗненеҫҫӗ.

◊Тӗлпулу тата уйрӑлу саманчӗсем кӑна чӗрере мӗн чухлӗ юрату пуррине кӑтартса параҫҫӗ.

◊Юрату лӗпӗш пек: питӗ хытӑ пӑчӑртасан – лапчӑтатӑн, вӗҫертсе ярсан – тытаймастӑн.

Паян пӗри, ыран тепри...

Пӗрле пулни,
Телей сунни,
Сана-ҫке кирлӗ мар,
Кирлӗ мар.

Ҫакӑ юрӑ Ольӑн пуҫӗнчен тухма пӗлмест. Темле хӑтӑлас тесен те кашни самантрах янӑрать пек вӑл, телейсӗр юратӑва аса илтерет. Ҫавӑнпа хӗр минтере ыталаса куҫҫуль тӑкать.

Юрату. Мӗнле туйӑм-ши вӑл? Мӗншӗн асаплантарать ҫамрӑк чӗресене? Оля ҫак туйӑм авӑрне улттӑмӗш класра кӗрсе ӳкрӗ. Савнӑ ҫынни хӑйӗнчен виҫӗ ҫул аслӑрахчӗ. Хӑп-хӑмӑр куҫлӑ, хура ҫӳҫлӗ, илемлӗ каччӑ тыткӑнларӗ хӗр чӗрине. Ваньӑна пӗрре курсанах ҫӗр тӗпне анса кайма хатӗрччӗ. Пӗррехинче каччӑ клубра ун патне пычӗ те ташлама чӗнчӗ. Хӗр имене-именех тухрӗ. Ҫак самантра ташланӑн мар, вӗҫнӗнех туйрӗ вӑл хӑйне. Анчах часах «ҫӗр ҫине таврӑнма» тиврӗ ун. Хӗр уншӑн ҫуннине сисмерӗ каччӑ. Тепӗр кунне урӑх хӗре ташша чӗнчӗ, тепрехинче – тата урӑххине. Оля ҫакна чӑтма пултараймарӗ, ӗсӗкле-ӗсӗкле чупрӗ килне.

Халӗ Оля хулара вӗренет. Унӑн ҫӗнӗ туссем, паллакансем. Апла пулин те вӑл малтанхи юратӑвне манаймасть. Урӑх каччӑпа каласҫма шутламасть те, Ваня таврӑнасса кӗтет. Пӗлет-ҫке кӗтме пӗлекенсем телейлӗ пуласса. Ольӑн та телей курас килет.

РОЗА.

Патӑрьел районӗ.

● КУН ҪЫРӐВӖНЧЕН

Хитре хӗрачасене пурӑнма ҫӑмӑл тетӗр-и? Суя! Хитре хӗрачасем тунсӑх мӗнне те пӗлмеҫҫӗ тетӗр-и? Тӗрӗс мар! Хитре хӗрачасене мӗн кирлине пӗтӗмпех туянса параҫҫӗ тетӗр-и? Пачах та апла мар! Хитре хӗрачасем хыҫҫӑн арҫын ачасем чупаҫҫӗ тетӗр-и? Ҫук! Хитре пулни кӑна ҫителӗксӗр ҫав…

ЛИЛЕЧКА.

Эпӗ сана юрататӑп. Мӗншӗн-ха эсӗ мана курмастӑн? Эпӗ сана палламастӑп, анчах санпа сывлатӑп. Сана курсанах – таратӑп. Куҫҫуль тетрадь ҫине пӗр вӗҫӗмсӗр тумлать…

НАДЮША.

Ачасем, «Кун ҫырӑвӗнчен», «Паллашу кӗтесӗ» темӑсемпе пирӗн vk.com сайтри **«Тантӑш-Тетте-Самант»** ушкӑнра /**vk.com/tantashsem/** ятарлӑ калаҫусене хутшӑнма пултаратӑр. Ҫамрӑк чун-чӗрене мӗн пӑшӑрхантарать-ха? Ҫырса пӗлтерӗр.

Чӑн-чӑн юрату

Кӳлӗ хӗрринче илемлӗ Лили ӳснӗ. Ҫак чечеке усал шухӑшлӑ Авӑр асӑрханӑ та кирек епле майпа та ӑна хӑйне пӑхӑнтарма тӗллев лартнӑ. Унӑн чӗрине ҫӗнсе илме темӗн те шухӑшласа кӑларнӑ.

– Лили, атя сана хамӑн мӑнаҫлӑ хумсем ҫинче ярӑнтарам! Питӗ хаваслӑ пулӗ!

– Лили, куратӑп, ҫуллахи шӑрӑх ҫанталӑк сана хытах асаплантарать. Манӑн сана уҫӑ сывлӑш, сулхӑн парнелес килет…

Илемлӗ Лили пуҫне ҫавӑрсах янӑ вӑл. Инҫех те мар Нӑрӑ пурӑннӑ, вӑл ҫепӗҫ чечеке чӗререн юратнӑ. Анчах Лили ӑна асӑрхаман. Чун ҫунтармӑшӗ усал Авӑр патне туртӑннине туйсан Нӑрӑ ӑна ҫапла каланӑ:

– Хаклӑ Лили, тархасшӑн, ан итле ӑна, вӑл сана пӗтересшӗн вӗт!

Анчах Лили ӗненмен:

– Нӑрӑ, мӗн юмахӗ каласа паратӑн эсӗ мана? Кур-ха, Авӑр епле вӑйлӑ, хитре, асамлӑ… Унӑн сӑмахӗсене хирӗҫлеме пултараймастӑп эпӗ.

– Ҫапла, эппин? – тарӑхса кайнӑ Нӑрӑ. – Эсӗ ӑна ӗненсен санпа мӗн пулассине халех кӑтартам…

Чечеке чӗререн юратакан харсӑр Нӑрӑ ҫавӑнтах Авӑра чӑмнӑ. Самантрах ҫухалнӑ вӑл, ӗмӗрлӗхех. Тинех Лили чӑн-чӑн юрату мӗн иккенне ӑнланса илнӗ.

ПАЛЛАШУ КӖТЕСӖ

Эпӗ Дима ятлӑ, 15 ҫулта, хаваслӑ та ырӑ каччӑ. Юлташланма кӑмӑл пуррисем пурте ман пата **vk.com** сайтра ҫырӑр: **https://vk.com/dimmamyasnikov.**

ЧУНРИ

Тусӑма мӗнле ҫӑлас?

Юлташӑма мӗнле пулӑшмаллине пӗлместӗп ӗнтӗ. Юрату авӑрне путнӑскере унтан еплерех туртса кӑларасши? Пӗлетӗп, юратма пӗлекенсем телейлӗ, анчах… Хамӑн чи ҫывӑх тусӑма савнийӗнчен мӗнле сивӗтем-ши? Лена Игорьшӑн чунне пама хатӗр, анчах ҫав йӗкӗт унран кулать ҫеҫ, пӗр каҫра кама кӑна ӑсатмасть пулӗ. Ҫапах тусӑм умӗнче: «Сана ҫеҫ юрататӑп», – тесе ӗнентерет. Икӗ уйӑхра пӗрре пырать Игорь Лена патне. «Каҫар, вӑхӑт сахал», – тесе тӳрре тухать ун пек чух. Пӗррехинче чӑтаймарӑм: «Пӑрах ҫав путсӗр яш ҫинчен шухӑшлама. Урӑххи пур унӑн», – терӗм тарӑхса. Тен, апла каламан та пулаттӑм, хӑй ман умра куҫҫуль тӑкса ларнӑран персе ятӑм. Хӑвӑрӑнне хӑвӑр пӗлӗр тесе алӑ сулса ҫаврӑнса утнӑ пулаттӑм та – Ленӑна шел. Вӑл манӑн чи ҫывӑх юлташ.

Пӗррехинче тантӑшӑм вӑйпах ҫыру тыттарчӗ. «Пулӑш, тархасшӑн, ҫакна мӗнле те пулин Игорь патне ҫитер», – терӗ хурлӑхлӑн. Хирӗҫлемерӗм. Анчах ҫырӑвне вуламасӑр чӑтаймарӑм.

«Хаклӑ ҫыннӑм! Манӑн шанчӑка ан аркатсам. Кӗтсе ывӑнтӑм сана. Хушӑран кӗске самантлӑха та пулин тӗл пулма май тупсамччӗ. Унсӑрӑн, ӗненсем, ытла йывӑр мана. Тӳсейместӗп унашкал инкеке», – ҫапла вӗҫленӗ вӑл кӗске ҫырӑвне. Чӗринче мӗн пуррине чӑнласах ҫырнӑ иккен.

«Хӗрсем ытла айван-мӗн. Кӑшт лайӑх калаҫсанах ҫу пек ирӗлеҫҫӗ. Питӗ кирлӗ мана санӑн Лену», – терӗ Игорь мӑнкӑмӑллӑн ҫак йӗркесене вуласа тухсан.

Хама ҫав тери тарӑхрӑм. Ленӑн ҫырӑвне мӗншӗн тыттартӑм-ха ӑна? Чӗрем чул пек хытрӗ, ним калама пӗлеймерӗм. Ҫакӑн пек путсӗр ҫамрӑкшӑн куллен куҫҫуль кӑларать Лена. Ҫыру пирки каласа парсан каллех макӑрчӗ. «Ахалех ан кулян-ха, ак кӑштахран урӑххине тӗл пулӑн», – лӑплантартӑм ӑна. Ҫук, итлемест мана. Унӑн чӗри никама та йышӑнма пултараймасть имӗш. Ним калама та пӗлеймерӗм. Мӗнле пулӑшмаллаши Ленӑна?

АНЯ.

Лариса ПЕТРОВА (тел. 56-11-80) хатӗрленӗ.

Пуç хунă тăвансене пĕлмеллех

Аслă Çĕнтерӳ совет халăхĕшĕн питĕ хакла ларнă. Вăрçă пырса тивмен çемье çĕршывра çук та пуль. Пин-пин салтак шăпи халĕ те паллă мар.

Паян та вăрçăра пуç хунă салтаксен вил тăприйĕсене шырас ĕç малалла пырать. Çĕршыв хӳтĕлевçисен ячĕсене историе хывса хăварас ĕçе йĕркелес тата «Никама та манман, нимĕн те манăçман» лозунга пурнăçлас тĕлĕшпе РФ Президенчĕ тĕрлĕ йышăну тата хушусем кăларать. Пысăк пĕлтерĕшлĕ ĕçсенчен пĕри – РФ Хӳтĕлев министерстви йĕркеленĕ Тăван çĕршывăн Аслă вăрçинче çĕршыва тăшманран ирĕке кăларнă салтаксен, вăрçăра вилнисен, хыпарсăр çухалнисен пĕтĕмлетнĕ даннăйĕсен электрон банкĕ.

Çак проект миллион çынна харпăр хăй тăван-пĕлĕшĕ, çывăх çыннисем пирки, вĕсене ăçта пытарнине пĕлме пулăшать. Çакна хамăн тĕслĕхсемпе çирĕплетсе калама пултаратăп. Нумаях пулмасть Интернетри электрон банка кĕрсе архиври официаллă документсем тăрăх кукаçин вăрçăран тавраннайман икĕ пиччĕшĕ пирки пĕлме тӳр килчĕ.

Сăмах май, манăн кукаçи Хĕрлĕ Чутай районĕнчи Серенкасси ялĕнче йышлă çемьере çуралса ӳснĕ. Çут тĕнчене 1936 çулта килнĕскер, çемьери тăхăр ачаран саккăрмĕшĕ пулнă. Унăн ашшĕпе амăшĕ, Акулина Васильевнăпа Александр Егорович Бахметьевсем /аннен асламăшĕпе аслашшĕ/, вăрçă хирне тăватă ывăлне ăсатнă.

Пĕрремĕш ывăлĕ, Ерофей Александрович Бахметьев, 1918 çулта çуралнăскер, Çĕнтерӳччен пилĕк кун кăна пурăнса çитереймен иккен. Документсен тишкерĕвĕнчен вăл связист пулни, 1945 çулхи кăрлач уйăхĕн 15-мĕшĕнче хĕрӳ çапăçура вăйлă аманса госпитале лекни палăрчĕ. Йывăр сурансене пула вăл çав кунах вилсе кайнă. Унăн вил тăприйĕ – Калининград облаçĕнчи Первомайски салинче.

Тепĕр ывăлĕ, Иван Александрович Бахметьев, 1925 çулта çуралнăскер, çарта кĕçĕн сержант пулнă. 1944 çулхи ака уйăхĕн 27-мĕшĕнче Волынск облаçĕнче хыпарсăр çухалнă.

1919 çулта çуралнă Николай Бахметьев Минск хулине ирĕке кăларнă çĕре хутшăннă. Вăл çак хулари ашшĕамăшĕсĕр, кил-çуртсăр тăрса юлнă Катя ятлă хĕре тăшманран çăлса хăварнă. Вăрçă хыççăн унпа пĕрлешсе Минск хулинчех пурăннă. Вăрçăра хытă аманнă Коля пиччене ача-пăчаллă пулма пӳрмен. Мăшăрĕпе иккĕшĕ те 1980 çулта вилнĕ.

1923 çулта кун çути курнă Александр Бахметьев та хаяр çапăçусенче пулнă. Анчах фронтра нумай аманнă пулсан та тăван киле çаврăнса çитнĕ. Вăрçă хыççăн Туканашра пурăннă, ветеринари фельдшерĕнче ĕçленĕ. 1985 çулта вилнĕ. Ачи-пăчи çук. «Санька пичче вăрçăран суранланса таврăннă», – тет анне. Сайра-хутра хăйĕн çинчи суран вырăнĕсене, орден-медаль çакнă пиншакне шкапран кăларса ачасене кăтартнă. Ăна ялан тăхăнман. Тата унăн каласăвĕнче час-часах «Тăван çĕршывшăн!», «Тăван çĕрĕм» йышши сăмахсем илтĕнсе тăнă. Харсăрлăхпа палăрнă вăл, сакăр нимĕçе пĕчченех тыткăна илни те пулнă. Документсемпе паллашсан ăна нумай награда панине пĕлтĕмĕр, ăçта мĕнле паттăрлăх кăтартнине те çырса пĕлтернĕ. Питĕ лайăх та кăсăклă информаци.

Çапла РФ Хӳтĕлев министерствин /пурте кĕрсе пăхма пултаракан даннăйсен банкĕ/ «Подвиг народа в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг./ сайчĕ кукаçин пиччĕшĕсен кун-çулне уçăмлатма пулăшрĕ. Харсăр каччăсем пулнă вĕсем, сахал мар орден-медале тивĕçнĕ. Архивра нумай çул выртса сарăхнă документсене те унта PDF мелĕпе курма пулать. Мĕнле наградăсем тата мĕншĕн илнине йăлтах çырса кăтартнă. Вуланă май тăвансем паттăрăн çапăçнăшăн мăнаçлăх туйăмĕ тыткăна илет.

Унсăр пуçне аннен кукашшĕ пирки те кăшт пĕлме тӳр килчĕ. Егор Николаевич Елгайкин 1908 çулта çуралнă. Районти çар комиссариачĕ ăна 1942 çулхи çу уйăхĕн 27-мĕшĕнче вăрçа янă. Çав çулах, аван уйăхĕнче, мăн кукаçи хыпарсăр çухалнă. Мăн кукамай тăватă пĕчĕк ачапа тăрса юлнă, мăшăрĕнчен вăл пĕтĕмпе те виçĕ çыру илсе вуланă.

Пĕр çырăвĕнче çапла çырнă пулнă: «Хамăн çи-пуçа Сорăм ялĕнчи çынран парса ятăм. Вĕсенчен ачасене кĕпе-йĕм çĕлесе пар. Наçтаç, ачасене лайăх пăхса çитĕнтер, ан хĕне, выçă ан усра…»

Ват кукамай мăшăрĕн сăмахĕсене пурнăçланă. Икĕ ывăлпа икĕ хĕре тĕрĕс-тĕкел ӳстерсе çын тунă, выçлăх çулĕсенче те выçса вилме паман, шкула çӳретме тăрăшнă. Темĕнле йывăр пулсан та ĕне тытнă, фермăра ĕçленĕ.

Çапла, вăрçă пырса тивмен çемье пирĕн çĕршывра çук та пуль. Ялти культура керменĕ умĕнчи палăк хăми çинче Тăван çĕршывăн Аслă вăрçинче пуç хунисен ячĕсем нумай. Вĕсенчен çиччĕшĕ – Бахметьев хушаматлисем. Каламасăрах паллă: вĕсем – пирĕн тăвансем. Телейлĕ пурнăç парнеленĕ ентешĕмĕрсемпе тăванăмăрсене пирĕн, çамрăк ăрăвăн, пĕлмеллех. Паттăрсене асра тытасси – пирĕн тивĕç.

Алиса ЗАМУТКИНА,
8-мĕш «б» класс.
Хĕрлĕ Чутай районĕ,
Хĕрлĕ Чутай шкулĕ.

Пирĕн шкулта – чаплă хăнасем

Чăваш чĕлхи кунне республикăра анлă уявларĕç. Мăн Этмен шкулĕ те айккинче юлмарĕ. Çак уява паллă тума палăртнă кун пирĕн пата республикăмăрăн тĕп хулинчен хисеплĕ хăнасем килсе çитрĕç: Чăваш халăх çыравçи Юхма Мишши, «История великого народа» фильм продюсерĕ тата режиссерĕ Юрий Михеев, Юрий Сергеев.

Хăнасене авалтан пыракан ырă йăлапа килĕшсе çăкăртăварпа кĕтсе илчĕç. Фойере чăваш халăхĕн историйĕ çинчен калакан пĕрремĕш фильм экспозицине кăтартса панă тата шкул ачисем тĕрлĕрен мастер-класс ирттерчĕç. Акт залĕнче Юхма Мишши кĕнекисен куравĕ уçăлчĕ.

Уяв «Алран кайми аки-сухи» юрăран пуçланчĕ. Вĕренекенсем çыравçăн сăввисене пăхмасăр каласа пачĕç. Мероприятие педагогика ĕçĕн ветеранĕ, Чăваш Енри Писательсен союзĕн членĕ, Мăн Этмен шкулĕн директорĕ пулнă А.П.Трофимов малалла тăсрĕ. Тĕлпулăва хатĕрленсе вăл ятарласа илемлĕ сăвă çырнă, ăна чунтан хавхаланса вуласа пачĕ. Çак шкултанах вĕренсе тухнă Юрий Георгиевич Михеев вара чăваш халăхĕн историйĕ çинчен калакан пĕрремĕш фильма мĕнле ӳкернине пĕлтерчĕ. Юхма Мишшипе Юрий Сергеев та сăмах илчĕç, шкулта хăйсене ăшă кăмăлпа йышăннăшăн тав турĕç, тепре килме те кăмăл пуррине палăртрĕç. Шкулти истори вĕрентекенĕ Н.И.Полозин хăнасене Мăн Этмен шкулĕ çинчен çырса кăларнă кĕнекине парнелерĕ.

Кайран шкулĕпех «История великого народа» документлă илемлĕ фильм курчĕç. Çак фильма пăхсан пире мĕншĕн чăваш тесе чĕннине ăнланма пуçлатăн. Халăх историне питĕ кăсăклă уçса парать вăл.

«История великого народа» фильма наци концепцийĕ пек йышăннă, вĕренӳ учрежденийĕсенче кăтартма сĕннĕ. Пĕтĕм чăвашсен «Эпĕ – патриот» акципе килĕшӳллĕн кăçалхи ака уйăхĕн 25-мĕшĕнчен пуçласа ăна Шупашкарти «Три пингвина» кинотеатрта курма пулать.

Мероприяти вĕçĕнче шкул ачисем хăнасемпе асăнмалăх сăн ӳкерĕнчĕç.

Татьяна ГОРБУНОВА.
Хĕрлĕ Чутай районĕ,
Мăн Этмен шкулĕ.

Вăрçă калавĕсем

Александр ИЛЬИН

Ваçук салтака каять...

Ваçук пиччĕшĕ Петĕр паян вăрçа каять. Ăна ăсатма пĕтĕм ял халăхĕ пухăнчĕ. Тулта хĕвеллĕ çанталăк тăрсан та çынсен пит-куçĕнче савăнăç шевли вылямасть. Ваçук кăна хаваслă. Вăл, кăçал тăватă çула кайнăскер, ăнланмасть çынсем мĕншĕн кулянни-не, савăнăçлăн чупкалать кăна. Амăшĕ патне пычĕ те: «Анне, эпĕ те салтака каятăп», – терĕ. Амăшĕ пĕр сăмах та чĕнмерĕ. Ваçук асламăшне ыталаса илчĕ те: «Асанне, эпĕ те салтака каятăп», – терĕ. «Ах, ачам, ачам…» Урăх нимĕн те калаймарĕ ватă çын. Кăнтăрлапа кӳршĕри Матви пичче лашана тăрантас кӳлсе килчĕ. Вăл унпа Петĕре Михайловка станцине ăсатать. Пӳрт тулли халăх. Петĕрпе юлташĕсем салтак юрри юрлаççĕ. Унăн хулпуççийĕсем çине урлăн çыхса вуншар алшăлли çакса янă. Вăхăт хăвăрт шăвать. Кăнтăрла та иртсе кайрĕ. Матви пичче пурне те:

– Атьăр, урама тухар, çула тапранма та вăхăт, – тесе каласан пӳртри чылай çын макăрма пуçларĕ. Петĕре амăшĕ ыталаса илчĕ те, ывăлне пĕр утăм та тутармасть, хăй чуна çурасла макăрать. Ăна çынсем хулран тытрĕç, унтан пурте урама тухрĕç. Ваçук тăрантас çине хăпарса ларчĕ, хăй вĕçĕмех:

– Эпĕ те салтака каятăп! – тет.

Ял халăхĕ уй хапхинчен тухсан чарăнчĕ. Петĕр хумханать. Хăй çавах хумханнине палăртасшăн мар:

– Сывă юлăр, тăвансем, ял-йыш! Кĕтĕр вăрçăран çĕнтерӳпе таврăнасса!..

Çаксем пулчĕç ял халăхĕн Петĕртен илтнĕ юлашки сăмахсем. Вăл юлташĕсемпе пĕрле юрă юрласа ячĕ:

Вĕç, вĕç, куккук, вĕç, куккук,
Вăрман хĕрне çитиччен…

Матви пичче Петĕре ыталаса илчĕ те: «Ачам, уйрăлма вăхăт çитрĕ», – терĕ.

Петĕр тăрантас патне пычĕ те Ваçука ун çинчен антарма тăчĕ, анчах та ача:

«Анмастăп, пичче, эпĕ те санпа пĕрлех салтака каятăп», – терĕ те макăрса ячĕ…

Таврăнаймарĕ вăрçăран Петĕр. Унăн ашшĕ Йăван пичче те вăрçă хирĕнчех выртса юлчĕ.

Ваçук çитĕнсен салтака кайрĕ. Аслă çар пĕлĕвĕ илчĕ каярах. Вăл халь – генерал. Астăвать-ши хăй тăватă çулта чухнех пиччĕшĕпе пĕрле салтака кайма тăнине?

Каçхи таран

Çуллахи каç. Çурçĕр çывхарса пырать. Тӳпене çăлтăрсем сырса илчĕç. Уйăх курăнса кайрĕ. Вăл тӳпе такани çинче шăппăн чӳхенет. Таврара та шăпах. Анчах та çак шăплăх ултавлă. Нумай та вăхăт иртмерĕ, самолет сасси илтĕнме пуçларĕ. Тăшман самолечĕн кĕрлевĕ. Çав самантрах прожекторсем тӳпе анине йĕрлеме тытăнчĕç те бомбардировщике асăрхарĕç. Икĕ моторлă самолет каçхи хула çине бомбăсем пăрахма вĕçет. Унăн летчикĕ кĕтмест халь çурçĕр çитеспе тӳпере пирĕн самолетпа тĕл пуласса. Анчах та пĕр кĕтмен çĕртенех хĕрлĕ çăлтăрлă истребитель тăшман çулне пӳлсе лартрĕ. Вăл, тин кăна сывлăшри урăх çапăçура хăйĕн снарячĕсемпе пульлисене персе пĕтернине пăхмасăрах, хула енчен вĕçсе килчĕ те тӳрех тапăнчĕ. Истребитель бомбардировщик çывăхнех вĕçсе пычĕ. Çакна кĕтмен бомбардировщик летчикĕ хăрамаллипех хăраса ӳкрĕ. Вăл истребительтен уйрăласшăн. Анчах та тăрăшни уссăрах. Истребитель тепĕр хутчен бомбардировщик патнелле ыткăнчĕ. Тем хушăра унăн сылтăм çунатне пропеллерĕпе хачăпа каснă пек касса та татрĕ. Бомбардировщик сывлăшра урлăпирлĕ çаврăнма пуçларĕ те, часах çăра хура тĕтĕм кăларса çывăхри вăрман çине ӳкрĕ. Пулмарĕ бомбардировщикĕн пирĕн хула çине бомбăсем пăрахасси.

Çирĕп иккен истребитель пропеллерĕ, кăшт çеç авăнчĕ вăл бомбардировщикăн çунатне касса татнă чухне. Истребитель хамăрăн аэродрома чиперех вĕçсе çитрĕ. Полк командирĕ летчика ыталаса илчĕ те:

– Тавтапуç сана тараншăн, чаплă тараншăн, – терĕ.

Летчиксем вара ăна ырласа тата мухтаса çав самантран «Таран» тесе чĕнме пуçларĕç.

Чăнах та тивĕçлĕ вăл çак ята.

Вăрçă ачисем

Çуллахи уяр кунсенче эпир, ялти вĕт-шакăр ача-пăча, тусан çинче выляма юрататпăр. Вăл мамăк пек çемçе. Пирĕн шавлă ушкăн паян та тусан çинче, алра кашниннех теттесем: тимĕр ункă, кукăр-макăр патак татки. Вĕсемпе тусан вĕçтерме аван. Эпир тата урама кăкăрсем çине çакса аттесем вăрçăран таврăннă медалĕсене илсе тухатпăр. Манăн виçĕ медаль, Ванюкăн та виççĕ, Петĕрĕн тăваттă, Ваçукăн пилĕк медаль. Микулайăн çеç пĕр медаль те çук. Медальсем çакса салтаксем пек юрласа утма пире питĕ лайăх. Çав вăхăтра вĕсем хĕвелпе тĕкĕр пек йăлтăртатаççĕ. Хамăр хаваслă. Паян та çаплах. Пĕр Микулай кăна ушкăнран уйрăлса тăчĕ те хыттăнах сасăпа макăрма тытăнчĕ. Чарăнмасăрах. Мĕншĕн?..

Пирĕнтен икĕ çул аслăрах Петĕр:

– Эпĕ пĕлетĕп Микулай макăрнин сăлтавне, – терĕ те хăйĕн пĕр медальне вĕçертсе унăн кăкăрĕ çине çакрĕ. Эпир те Петĕре кура çаплах турăмăр. Халь Микулайăн та кăкăр тулли медаль. Вăл макăрма чарăнчĕ, ахăлтатсах кулать.

Каярахпа Петĕр пире Микулайăн ашшĕ Сталинград патĕнче тăшманпа паттăрла çапăçса вилни çинчен пĕлтерчĕ. Çавăнпа ачан медальсем çуккин сăлтавĕ пулнине ăнлантарчĕ. Çак кунран пуçласа эпир Микулая вĕçĕмех хамăр медальсене алра тытма паратпăр. Епле савăнăçлă вăл! Курасчĕ сирĕн…

Ватă снайпер

Петĕр пиччене, хăй темиçе хутчен ыйтсан та, вăрçа чылайччен илсе каймарĕç. Çар комиссариатĕнче те ăна кашнинчех: «Эсир ватă», – тесе киле каялла тавăрса яратчĕç. Çапах та 1942 çулхи июнь уйăхĕнче вăл фронта кайрех. Аллăри арçын Сталинграда хӳтĕлекенсен йышне кĕрет. Командирсем ăна çулланнă тесе ротăри кухньăна вырнаçтараççĕ. Лашапа ĕçлеме. Ĕç нумай унăн. Вăл кунта кулленех вутă, шыв, апат-çимĕç турттарать. Хăй повар мар пулсан та салтаксене вăхăтра апат çитересси унран та нумай килнине лайăх ăнланать ватă салтак. Ăна ротăра пурте Петр Иванч тесе чĕнме тытăнчĕç. Командирсем те. Хăнăхрĕ вăл хăйне çапла чĕннине.

Петĕр пиччен ротăри пĕрремĕш командирĕ Михайлов старшина. Вăл хĕрĕх çулти Çĕпĕр çынни. Иккĕшĕ çывăх туслашрĕç. Ватă салтак старшина хушнă пур ĕçе те вăхăтра туса пырать. Паян старшина ăна çывăхри ялтан вутă турттарса килме задани пачĕ. Вут-шанкăсăр апат пĕçерейместĕн. Ял пĕр çухрăмра çеç. Çавах унта кайса килме хăрушă. Тӳпере вĕçĕмех тăшман бомбардировщикĕсем сĕрлеççĕ.

Ку таранччен Петĕр пиччене пĕр пульăпа тупă ванчăкĕ те лекменччĕха. Лаши те сывах. Çапла шухăшласа пыратчĕ салтак лав çинче. Сасартăк çывăхрах пĕр вăтăр метрта тăшман бомби ӳксе çурăлчĕ. Унтан татах. Лаша хăраса малалла тапса сикрĕ. Çулсăр мĕнсĕрех вирхĕнтерет. Мĕн тумалла? Бомбардировщик Петĕр пиччепе «выляма» тытăнчĕ: самолет çине-çинех лава перĕнеслех вĕçсе иртме пуçларĕ. Каллех шухăша кайрĕ ватă салтак, халь вăл тăшман летчикне питĕ лайăх курать. Лешĕ кулкалать кăна. «Шăшипе кушак ăййи пекех-çке ку… – каласать хăйпехăй. – Ăйăă вĕçленсен, кушак шăшие çисе ярать. Кунта та çаплах пулĕ», – терĕ те вăл, ерипен, летчик асăрхамалла мар винтовкине хăйĕн умне хучĕ. Акă самолет каллех лава перĕнеслех вĕçсе иртрĕ. Çав самантпа усă курса салтак винтовкăпа бомбардировщике тĕллерĕ.

«Хам çамрăклах лайăх сунарçă пулнине тепĕр хутчен кăтартмах тивет паян манăн», – терĕ те Петĕр пичче бомбардировщик каялла вĕçсе килессе кĕтме пуçларĕ. Лешĕ кĕттермерĕ. Лав патне таврăнса ун тавра явăнма тытăнчĕ. Самолет вĕçсе иртнĕ вăхăтра салтак винтовкине лайăх тĕллерĕ те курока пусрĕ. Шат! турĕ винтовка сасси. Çав самантра пуля бомбардировщикăн бензин бакне пырса та перĕнчĕ. Самолета çулăм явса илчĕ. Ялкăшсах çунма пуçларĕ. Часах çĕре тăрăнчĕ. Çапла вĕçленчĕ «ăйăă».

Паттăр салтака Хĕрлĕ Çăлтăр орденĕпе чысларĕç, снайпер пулма уйăрса лартрĕç.

Йăнăшмарĕç командирсем: çĕршер тăшман салтакне леш тĕнчене ăсатрĕ вăл. Кухньăра ăна поварпа старшина манмаççĕ. Апата пырсан Петĕр пиччене яланах пысăк аш турамĕ лекет.

Паян та çаплах пулчĕ…

Салтак санитар

Иванов рядовой – пулеметчик. Вăл Васильев кĕçĕн сержантпа пĕр пулемет расчетĕнче. Вĕсен пулемĕчĕ – икĕ урапаллă «максим». Паян та унпа çапăçăва кĕрсе каччăсем чылай-чылай фашиста леш тĕнчене ăсатрĕç. Анчах та кăнтăрла иртсен Иванова хăйне те тăшман снарячĕн осколкисем хытах амантрĕç те, вăл тăнне çухатрĕ, халь шăн çĕр çинче выртать. Ăна питĕ йывăр, мĕншĕн тесен вăл пĕр харăсах пуçран та, алăпа ураран та аманнă. Чылай вăхăтран салтак тăна кĕчĕ те хăй снарядсем «чавса» хунă тарăн лакăмра выртнине ăнланса илчĕ. Сивĕ. Сурансем туртсах ыратаççĕ. Юр çума пуçларĕ. Пĕрремĕш юр. Лакăмра Ивановпа юнашарах аманнă салтак. Вăл вĕçĕмех: «Анне! Анне!» – тесе амăшне хыттăн чĕнет. Иванов лакăмран тухма тăчĕ, анчах май килмерĕ. Вăл каллех тăнне çухатрĕ. Тăна кĕрсенех: «Вилетĕп вĕт», – тесе шухăшласа куçне хупрĕ салтак. Çав самантрах вăл хăйне такам хулран тĕкнине сисрĕ. Куçне уçрĕ те курах кайрĕ: ун умĕнче санитар тăрать иккен. Вăл Ивановран: «Урусем сывах-и?» – тесе ыйтрĕ.

– Çук, – тавăрчĕ салтак.

– Аллусем?

– Хускалмаççĕ…

– Апла пулсан эпĕ халь сана масхалат çине хуратăп та эсĕ шăлусемпе ăна çак тĕлтен хытă çыртса ларт, – терĕ те Иванов снайпера масхалат çине хурса лазарет еннелле туртса кайрĕ. Çапла çăлса хăварчĕ вăл чăваш каччине вилĕмрен Сталинград патĕнчи пĕр çапăçура.

Ватă салтак санитар çинчен мĕн виличченех ырăпа асăнса пурăнатчĕ. «Шел. Питĕ кулянатăп çавăн чухне унăн ятне ыйтманнишĕн», – тетчĕ яланах Сталинград салтакĕ.

Сывлăшри çапăçу

Тӳпере тăшман бомбардировщикĕ. Вăл Сталинград еннелле çеçенхир тăрăх утакан хĕрлĕармеецсен колоннисем çине бомбăсем пăрахма пуçларĕ. Анчах та тăшман тӳпере нумай хуçаланаймарĕ. Ун патне хăвăрттăн пирĕн самолет вĕçсе çывхарчĕ те ăна пулеметран та, тупăран та ăшалама тытăнчĕ. Хăй чĕкеç пек вăр-вар. Бомбардировщике вĕçме те памасть. Пур енчен те тапăнать те тапăнать. Пирĕн салтаксем хамăрăннине ăнăçу сунса: «Эсĕ çĕнтеретĕн, çĕнтеретĕн!» – тесе кăшкăраççĕ. Вĕсенчен чылайăшĕ хăйсем йывăр аманнине те манса кайрĕç. Сывлăшри çапăçу хĕрнĕçемĕн хĕрсе пырать. Тăшман самолечĕ темĕн пек тăрăшсан та нимĕн те тăваймасть пирĕннине. Çапăçма вăйĕ те пĕтрĕ пулас унăн. Истребитель вара ăна сăпса пек сăхма чарăнмасть. Вăл хăйĕн тĕллевне пурнăçларех: бомбардировщик улăм купи пек хыпса илчĕ те хуп-хура тĕтĕм кăларса çĕре шаплатса ӳкрĕ. Çакна курса савăннă салтаксем чылайччен: «Ур-ра! Ур-ра!» – тесе кăшкăрни Сталинград çеçенхирĕнче таçта-таçта çитиех янраса тăчĕ. Çав самантра çĕнтерӳçĕ – Хĕрлĕ Çăлтăрлă истребитель вĕсене çуначĕсене вылятса саламларĕ те нимĕн пулман пекех анăçалла вĕçсе кайрĕ…

(Малалли пулать).

Сăмахкаçмăшсем

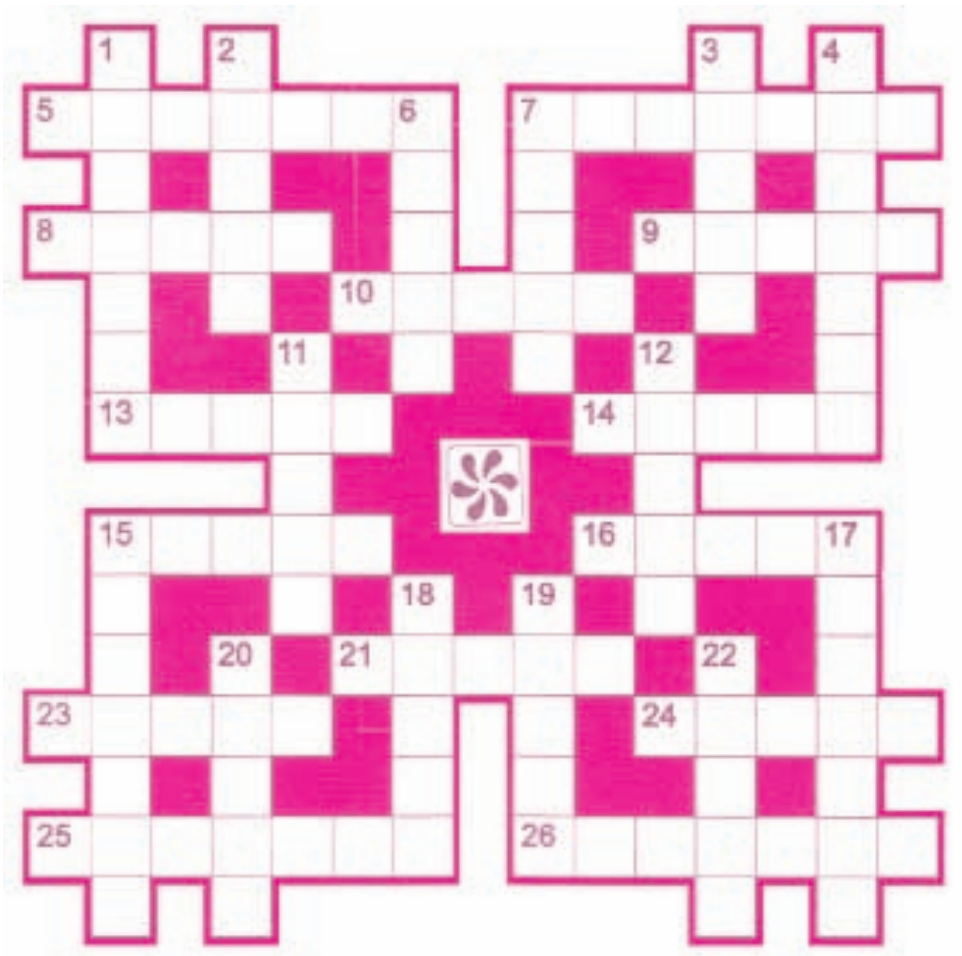

Сылтăмалла: 5. Карл Маркс «пуянлăхĕ». 7. Пушă. 8. Кĕлетке пайĕ. 9. Пустав. 10. Тӳпери «хунар». 13. Нимсĕр ăна та пĕçереймĕн. 14. Ăна пуйăс сĕтĕрет. 15. Кăмака пайĕ. 16. Савăт-сапа. 21. Ши! кайрăм, пи! кайрăм. 23. Вĕçсĕр-хĕрсĕр шыв лаптăкĕ. 24. Суту-илӳ вырăнĕ. 25. Казаксен ялĕ. 26. Чăваш юрăçи.

Аялалла: 1. Вăл çĕршыв старости пулнă. 2. Мунча кĕмелли хатĕр. 3. Утă-улăм купи. 4. Çар званийĕ. 6. Хурт-кăпшанкă. 7. Вăхăт палли. 11. Пăтă пĕçермелли хатĕр. 12. Икĕ вĕçлĕ япала. 15. Йывăç тĕпĕ. 17. Кăнтăрти йывăç. 18. Пулă тытмалли хатĕр. 19. Ĕлĕкхи пуян. 20. Ăш хыптармăш. 22. Эсĕ ăна вуласа ларатăн.

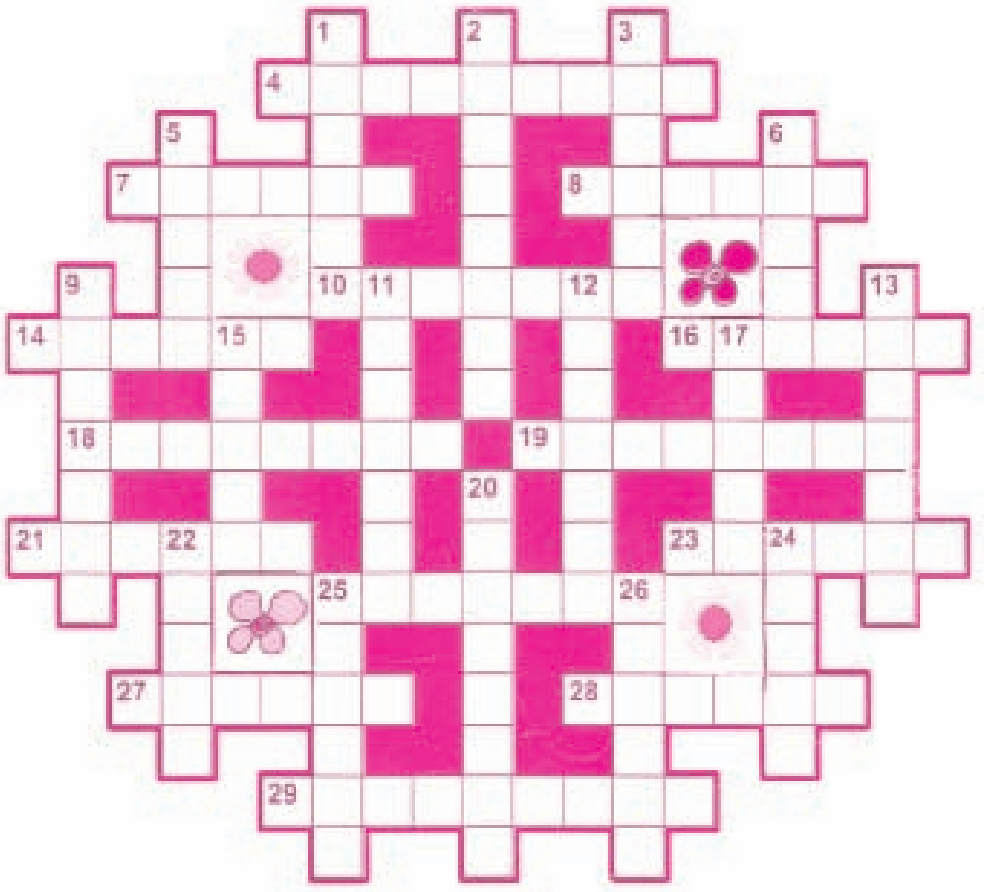

Сылтăмалла: 4. Чăваш апачĕ. 7. Тинĕс пулли. 8. Кĕвĕсен пĕрпеклĕхĕ. 10. Пуçа тăхăнмалли хатĕр. 14. Кримски ... – пуç çути, кĕмĕл çĕрĕ – ал çути, ырă çын – пӳрт çути /каларăш/. 16. Çывăх тăван. 18. Геометри фигури. 19. Пăнтăр-пăнтăр ... 21. Кăнтăрти çимĕç. 23. Вырăс физикĕ, академик. 25. Йĕпреç районĕнчи ял. 27. Х.Уяр романĕ. 28. Шур сухал. 29. Вăтам Азири авалхи хула.

Аялалла: 1. Вĕç, вĕç ... /юрăран/. 2. Пĕр-пĕр чиртен сыхланни. 3. Вăтам Азири халăх. 5. Каласан та, каламасан та ... 6. Ăна лаша сĕтĕрет. 9. Ӳнерçĕ ĕçĕ. 11. ... килес капланчĕ /ват. сăм./. 12. Вăрманти «кукша» вырăн. 13. Казаксен ялĕ. 15. Кăнтăрти Анна аппа хули. 17. Хурт-кăпшанкă. 20. Клише, шаблон ... 22. Пистолет, револьвер, ... 24. Суя çӳç. 25. Тамăк мар. 26. Бухенвальд, Дахау ...

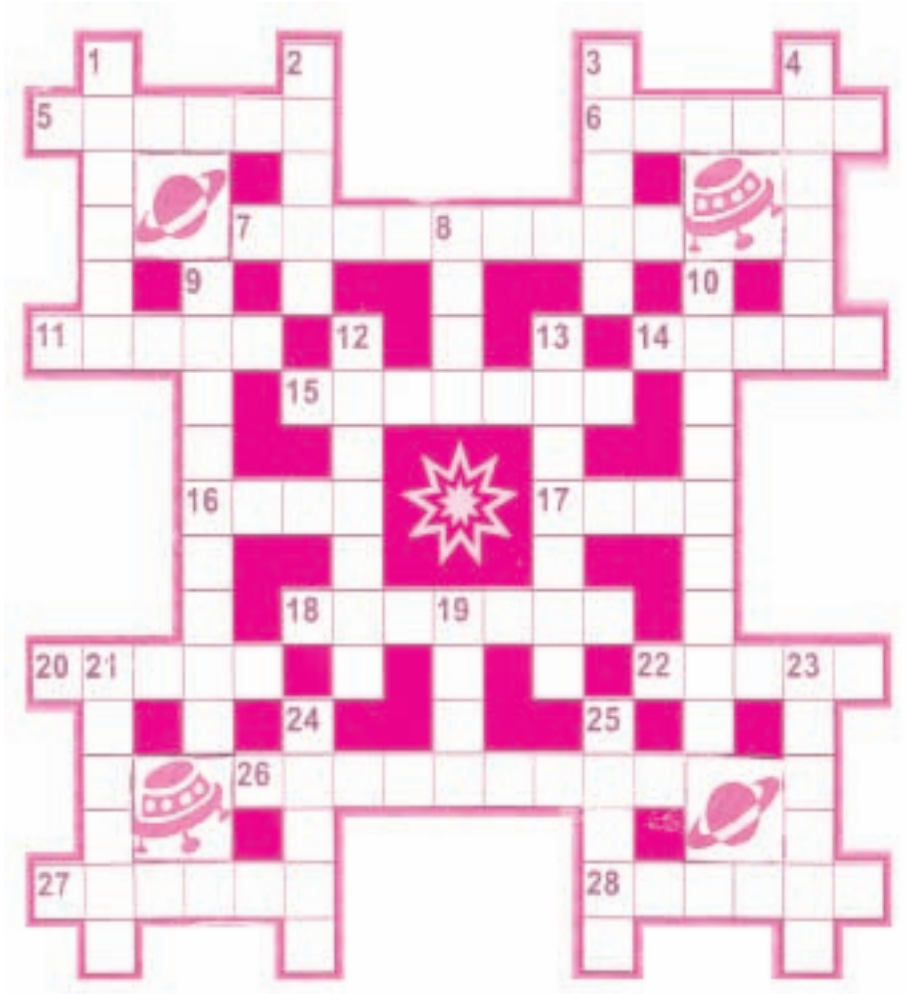

Сылтăмалла: 5. Пуçне каçăртса çӳрекен кайăк. 6. ... кĕперĕ. 7. Чăваш апачĕ. 11. Самолетсен гаражĕ. 14. Кĕлетке пайĕ. 15. Кăнтăрти йывăç. 16. Çĕршыв тĕрекĕ. 17. Типсе пыракан тинĕс. 18. Çар званийĕ. 20. Пахчаçимĕç. 22. «Хĕн-хур айĕнче» хайлаври сăнар. 26. Республикăри хула. 27. Тинĕс пулли. 28. Арменири сăрт-ту.

Аялалла: 1. Тумтир. 2. Ăна пуйăс сĕтĕрет. 3. Савăт-сапа. 4. Африкăри пушхир. 8. Чăваш халăх поэчĕ. 9. Мухтанчăк. 10. Ун пуçĕнче çил вĕрет. 12. Карл Маркс пуянлăхĕ. 13. Тĕвесен ушкăнĕ. 19. Комири хула. 21. Буржуй апачĕ. 23. Унран борщ пĕçереççĕ. 24. «Хĕрлĕ автан». 25. Пирĕн тăрăхри чул.

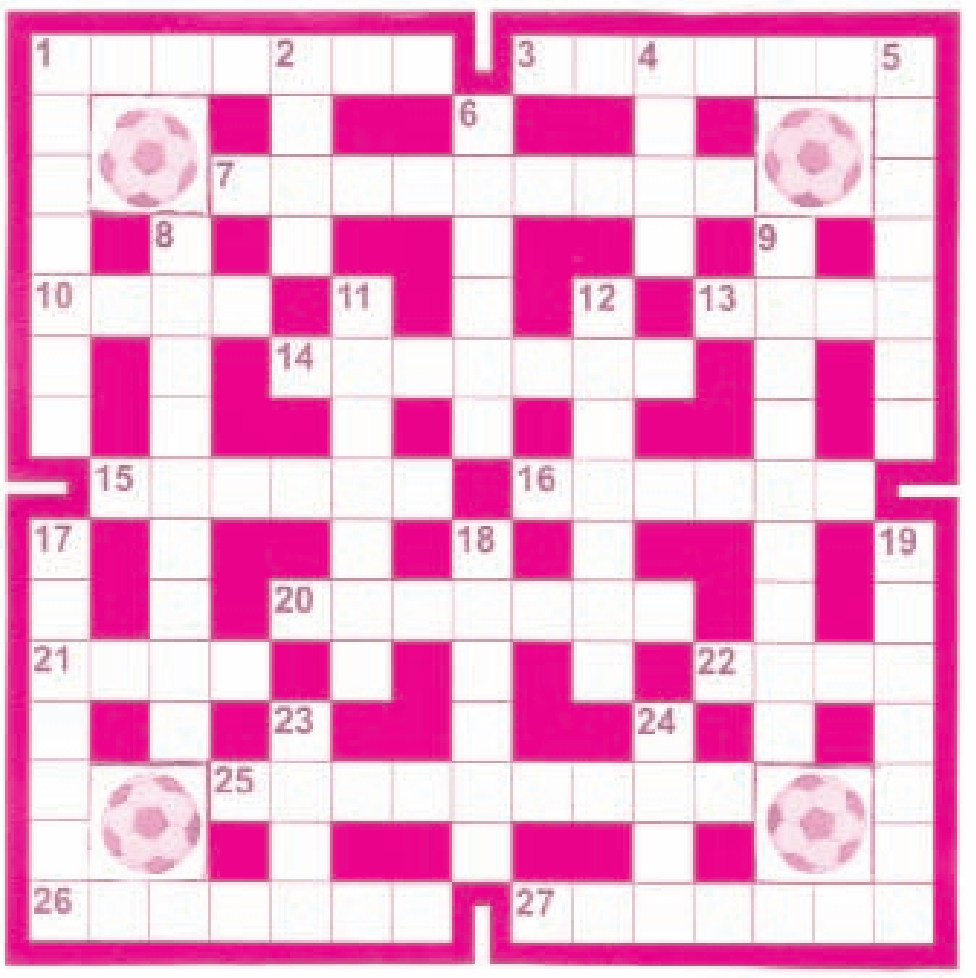

Сылтăмалла: 1. Унпа тăвайккинчен ярăнаççĕ. 3. Станок пайĕ. 7. Чăваш апачĕ. 10. Испанин футбол команди. 13. Вăл хваттере сыхлать. 14. Пушă. 15. Пулас генерал. 16. Тумтир. 20. Ĕпхӳри хоккей команди – «... Юлаев». 21. Уйăх. 22. Усал. 25. Республикăри район. 26. Çывăрмалли вырăн. 27. Чăваш халăх писателĕ.

Аялалла: 1. Республикăри хула. 2. Вĕренӳ çурчĕ. 4. Вĕсен ташшине сцена çинче курма пулать. 5. АПШри штат. 6. Çĕр кăпкалатмалли хатĕр. 8. Мухтанчăк. 9. Р.Сарпи хайланă кĕнеке. 11. Кăнтăрти йывăç. 12. Хурт-кăпшанкă. 17. Раççей гроссмейстерĕ, тĕнче чемпионĕ пулнăскер. 18. Шурлăхри вĕçен-кайăк. 19. Профессор, ЧПУн ректорĕ пулнăскер. 23. Пулас пӳрт. 24. Măскал, нурат, ...

Николай КРАСНОВ (Йĕпреç районĕ) ***хатĕрленĕ.***